

IX.

DOKUMENTUMOK ÉS MUNKÁSSÁGOK

(Rovatvezető: PARÁDI Ákos)

PARÁDI József

Csendőrség a történelmi Magyarország határőrizetében

DOI: 10.31628/RTH.XXVII.53-54N.197-224P

A Magyar Királyi Csendőrséget a határőrizeti feladatok ellátásába 1891-ben vonták be. Azt megelőzően is feladata volt ugyan az útlevélköteles határszakasszal rendelkező csendőr őrsöknek a határvonal őrzése, azonban 1891-ben erre vonatkozóan külön utasítás is keletkezett. A csendőrség határőrizetbe való bevonásának alapvetően két oka volt.

A magyar-román határegyezmény nyomán — mindkét fél megelégedésével pontosított és kitűzött határvonal megfelelő őrzése miatt — szükségessé vált a korábbiaknál hatékonyabb szervezet bevonása a magyar határőrizetbe.

A korábban nem kellően őrzött útlevélköteles határokon a hiányosan felügyelt határforgalom következtében az idegenajkú lakosság körében rohamosan terjedt a határ túloldaláról propaganda irodalommal is támogatott, a magyar állam egysége ellen irányuló agitáció.

Ez a helyzet szükségessé tette, hogy a korábban részben önkormányzatok, részben pedig a központi államhatalom szervezeteiből álló magyar határőrizetbe a magyar állam legeredményesebb rendvédelmi szervezetét a Magyar Királyi Csendőrséget is bevonják. A csendőrség határőrizetbe való bevonását megelőzően a határvonal őrzését alapvetően a Magyar Királyi Pénzügyőrség vámhatárvonallal rendelkező szakaszai látták el az egyéb pénzügyőrségi kötelezettségeik mellett. A határkapuknál (határátkelőhelyeknél) a határforgalom ellenőrzését a legközelebbi városok rendőri szervezeteiből kikülönített csoportok végezték. A határrend betartását pedig az útlevélköteles határszakaszokkal rendelkező járásokban létrehozott határmenti szolgabírói kirendeltségek végezték.

Ebbe a rendszerbe vonták be a központi államhatalomnak a belügyi tárca irányítása által közvetlenül alárendelt katonailag szervezett fegyveres őrtestületet a Magyar Királyi Csendőrséget.

Ezáltal a korábbinál jelentősebb számú fegyveres vehetett részt a határvonal őrzésében és a központi államhatalom súlya is gyarapodott a határőrizeti feladatok teljesítésében.

„Az 1888/XIV.tc.-kel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában” című szabályozás volt a polgári magyar állam időszakában az első önálló határőrizeti szabályzat. A Magyar Királyi Pénzügyőrség szolgálati szabályzata ugyan már korábban is foglalkozott a határőrizet témájával, azonban még nem önálló kiadványként, hanem a testületi szolgálati szabályzatba szerkesztett formában.

A két tárca vezetője által jóváhagyott szabályozás tehát a modern magyar határőrizet első szabályzata.

A dualizmus időszakában a Magyar Királyi Csendőrség 36 éven át vett részt a magyar határőrizetben az útlevélköteles határszakaszok őrzése és a kishatárforgalom ellenőrzésében való részvétele által. Ezen időszak alatt a határszéli szolgálatot is ellátó csendőrök száma jelentősen gyarapodott, hiszen az utolsó békeévben a testület személyi állományának mintegy 1/10-e látott el — a csendőrségi általános szolgálati teendőknek teljesítése mellett — határőrizeti teendőket is. A határszéli csendőrség szervezeti felépítése is módosult ezen időszakban. Olyan új szervezeti elemeket vezetett be a testület vezetése — a szakszolgálati ág jelleggel működő határszéli csendőrségnél, bár ezt a kifejezést a kortársak még nem használták — amely eredményesen elősegítette a határőrizeti tevékenység színvonalas teljesítését.

A katonai határőrizetre való áttérés felkészülése során a határszéli csendőrségből a magyar határőrizet vezető testülete vált. A társ határőrizeti szervek feletti irányítást, illetve a határvonal menti hatóságok határőrizeti koordinációját átvette a határszéli csendőrség a Magyar Királyi Határrendőrségtől a katonai határőrizetre való áttérés időszakában.

A határszéli csendőrség nem volt ugyan önálló testület hiszen — a Magyar Királyi Csendőrség integráns részét alkotta — azonban a magyar határőrizetben a vizsgált időszakban nélkülözhetetlen szerepet töltött be, tevékenysége példamutató volt a két világháború közötti Magyar Királyság új határőrizeti rendszerének a kialakításában is.

A szabályzatot elsőként feltáró kutató több alkotásában foglalkozott a határszéli csendőrség témájával, amelyekben értelemszerűen a határőrizeti utasítás valamilyen formában szerepelt. E művekben foglaltakhoz képest az újabb keletű publikációk érdemi újdonságok nem tartalmaznak.

IRODALOMJEGYZÉK

1. PARÁDI József: *A határszéli csend•rség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határ•rség. 95 p. HU-ISBN —

2. PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csend•rség határ•rizeti feladatai 1891-1914. Hadtörténelmi Közlemények, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p.* HU-ISSN 0017-6540.

3. PARÁDI József: *Csend•rség a határ•rizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./

4. PARÁDI József: *A határszéli csend•rség állambiztonsági feladatai. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002 februárjában, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csend•rség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos szimpozion-sorozatnak a „Csend•rség Magyarországon” cím• II. szimpozionján. A Publikált tanulmány az el•adás javított, b•vített és átdolgozott változata.

5. PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csend•rség határ•rizeti szolgálata. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XIX.évf. (2010) 22.sz. 77-91.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Másfél évszázad rendszerváltozásinak hatásai nemzeti rendvédelmünkre” cím• XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az el•adás javított, b•vített és átdolgozott változata.

6. PARÁDI József: *A csend•rség teend•i az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága küls• határainak •rzésében. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Csend•rség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” cím• XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az el•adás javított, b•vített és átdolgozott változata.

7. PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csend•rsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774.

8. PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csend•rség. Az els• magyar polgári központosított, közbiztonsági •rtestület 1881-1945.* 51-52.p. + 96-97.p. Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

9. PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csend•rsége. 201-236.p. In PARÁDI József (szerk.): *Magyar csend•rség-történeti tanulmányok.* Budapest, 2015, Magyar Királyi Csend•r Bajtársi Közösség – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p. HU-ISBN 978 963 89 8288 9. /Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok, 1./ HU-ISSN 2415-9875.

135.

A m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete,

az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában.

Az 1888. évi XIV. törvénycikkbe foglalt magyar-román határegyezmény végrehajtásából folyólag, az 1889. évi május hó 3-án 1. sz. a. hozott ministertanácsi határozattal nyert felhatalmazás alapján, általam a honvédelmi, igazság-, pénz-, földművelés- és kereskedelemügyi minister urakkal egyetértőleg megállapított határőrizeti utasítást a vármegye közönségének (ad I. harmincz, ad II. tíz, ad III. húsz, ad IV. negyven, ad V. húsz, ad VI. harmincz, ad VII. húsz, ad VIII. harmincz, ad IX. negyven) példányban, oly felbivással küldöm meg, hogy az abban foglalt s azonnal hatályba lépő rendelkezéseknek érvényesítése iránt kellőleg intézkedjék. Minthogy az utasítás részletes és kimerítő rendelkezéseket tartalmaz: nem tartottam szükségesnek a vármegye közönségét e tekintetben bővebb utasításokkal ellátni, s ezuttal csupán a következő, tájékoztató szolgáló megjegyzésekre szorítkozom:

Az első fejezet a határ épségben tartására való felügyeletet és a határon való közlekedést, a második a határfolyók és határpatakokra vonatkozó határozmányok végrehajtását, a harmadik az erdőátvágások tisztántartását, a negyedik az állategészségügyet, az ötödik pedig a pénzügy-őrség szolgálatának szabályozását tárgyalja.

Az utasításnak legfontosabb s egyidejűleg a vezetésemre bízott belügyministerium ügykörét érintő rendelkezései az első fejezetben foglaltatván, ezekre vonatkozólag szükségesnek tartottam a vármegye közönsége figyelmét a következőkben felhívni.

A 2. §. e) pontjában felsorolt büntetendő cselekmények addig is, míg azok megtorlásáról törvény fog intézkedni, a folyó évi július hó 10-én 49.396. sz. a. kibocsátott rendeletben kihágásoknak minősítettén, azok idézett rendeletem szerint büntetendők.

Az utasítás 4. §-ában említett s a határőrizet céljaira szolgáló utak és közös utak az érdekelt két állam kormányai által utólagosan lévén megállapítandók: a vármegye közönségének feladatát képezendi, a határvizsgálatra a múlt évben kirendelve volt nemzetközi küldöttség által kidolgozott s egy példányban idecsatolt munkálat alapján, ezen vármegye és Románia közötti határvonalon, a határőrizet céljaira szolgáló utakat és közös utakat, a szomszédos román praefecturával egyetértőleg tüzetesen megállapítani.

E célból a román kir. kormány, a cs. és kir. közös külügyminister ur útján egyidejűleg felkéretik, hogy az érdekelt praefecturákat a szóban levő munkálatnak még a jelen nyár folyamán közvetlenül a vármegye közönségével leendő foganatba vételére sürgősen utasítsa.

Ezen az érdekelt két állam kormányai által utólagosan

jóváhagyandó munkálat mielőbb befejezendő, s nekem folyó évi október hó végéig bemutatandó.

A mennyiben a jelzett munkálat végrehajtásához műszaki közeg igénybevétele elkerülhetlenül szükségesnek mutatkoznék, annak kirendelése iránt a kereskedelemügyi minister ur lesz a vármegye közönsége által hivatkozással jelen rendeletemre közvetlenül felkérendő, kit egyidejűleg megkerestem, hogy a vármegye közönsége indokolt felterjesztésére a megfelelő intézkedést tegye meg.

Mihez tartás végett figyelmeztetem a vármegye közönségét, hogy ezen munkálat a legpontosabban kell hogy elkészíttessék.

A munkálatról egy jegyzőkönyv két példányban szerkesztendő s annak mindkét példánya Magyarország részéről a vármegye alispánja vagy helyettese által, Románia részéről pedig a román kir. kormány által kirendelt hivatalos közeg által aláírandó.

A jegyzőkönyvnek Magyarországot illető példánya magyar-román, Romániát illető példánya pedig román-magyar nyelven szerkesztendő.

Ezen jegyzőkönyvnek szerkesztésénél a főgond arra fordítandó, hogy a jegyzőkönyv két példányának magyar és román szövege teljesen összhangzó legyen.

Addig, míg a határszéli csendőrorsők a határőrizetből kifolyó szolgálat kezelésére nézve az utasítás 5-ik §-ának rendelkezéséhez képest egy általam a honvédelmi minister urral egyetértőleg kiadandó szolgálati utasítással elláthatók lesznek, ideiglenesen külön rendelettel történik intézkedés.

Ott, hol külön szolgabírói kirendeltség nem szerveztek, a 6. §. utasításához képest, az utlevéli és tolonecz-

ügyi szolgálat kezelésére hivatott csendőrörsök szintén általam megfelelő utasítással fognak elláttatni.

A legfontosabb rendelkezés, melynek pontos végrehajtására különös súlyt fektetek, a 7. §-ban foglaltatik.

Ugyanis a határegyezmény XI. cikke szerint azon fekvőségek tulajdonosai, melyek egyik országból egészben vagy részben a másik országba mentek át, a szolgálatukban levőkkel, a háznépükkel együtt jogosítvák fekvőségeiknek a határvonal által elválasztott egyik részéről annak másik részére közlekedni, gazdasági eszközeikkel, marháikkal, szerszámaikkal stb. stb. oda-vissza szabadon járni-kelni, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam fenhatósága alá tartozik; szintugy jogosítva vannak termésüket, marháikat, minden földtermesztvényeiket nyers és feldolgozott állapotban egyik birtokrészükről a másikra akadálytalanul, adó- és illetékmentesen átszállítani.

Hogy tehát jelen határőrizeti utasítás életbe léptetésével az ezen kedvezményre jogosultak a szolgálatukban levőkkel és háznépükkel együtt fekvőségeiknek a határvonal által elválasztott egyik részéről annak másik részére közlekedhessenek, gazdasági eszközeikkel, marháikkal, szerszámaikkal stb. oda-vissza szabadon járhatnak és kelhessenek, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam fenhatósága alá tartozik, az illetők a megfelelő igazolvánnyal ellátandók.

Mihez tartás végett megjegyzem, hogy különös felügyelet fordítandó arra, miszerint az igazolványok csak a határegyezmény XI. cikkében érintett kedvezményre jogosultak részére állíttassanak ki.

Megjegyzem továbbá, hogy az igazolványnak mindkét állam hatósága részéről láttamozottnak kell lennie; e

végül az ezen vármegye alispánja által kiállítandó igazolvány, mielőtt az arra jogosítottnak kiadatnék, az illetékes román praefecturának láttamozás végett megküldendő; részéről egyidejűleg a cs. és kir. közös külügy-minister ur közvetítése oly czélból vétetett igénybe, hogy a román kir. kormánynál eszközölje ki, miszerint a praefecturák a jelzett irányban a kellő utasítással sürgősen elláttassanak.

Az igazolványért, mely egy évre szól, de megújítható, s annak láttamozásáért semmiféle díj sem fizetendő. A kiállított igazolványokról három példányban jegyzék vezetendő, melyek egyike hozzám terjesztendő, a másik a határszéli csendőrpáncsnoksággal közlendő, harmadik pedig a vármegye rendelkezésére marad.

A határvonal által elválasztott fekvőségek tulajdonosainak és marháinak átkelésére szóló igazolványi űrlapokból a vármegye közönségének idezántan (ad I. ötven-ötven, ad II. húsz-húsz, ad III. száz-száz, ad IV. nyolcz-száz-nyolczszáz, ad V. háromszáz-háromszáz, ad VI. ötven-ötven, ad VII. negyven-negyven, ad VIII. ötven-ötven, ad IX. kétszáz-kétszáz) példányt küldök.

Különös figyelmébe ajánlom a vármegye közönségének az utasítás 8. §-ban foglalt rendelkezésnek pontos betartását, mely szerint minden egyes határsértési eset, a tényállás tüzetes felderítése s az elintézésre célzó javaslat megtétele mellett, előterjesztésben tudomásomra hozandó.

Végül nagy súlyt fektetek még arra, hogy a 9. §. utasításai szigorúan szem előtt tartassanak s különösen minden oly eset, melyben magyar alattvaló Romániába átszakadt fekvőség feletti szabad rendelkezési jogában a határegyezmény X. cikke ellenére akadályoztatnék, azon-

884

MAGYARORSZÁGI RENDELETEK TÁRA. 1891.

nal tudomásomra hozassék, hogy részemről az egyezményileg biztosított jogoknak a magyar alattvalók részéről akadálytalan gyakorolhatására czélzó intézkedések megtétethessenek.

A határőrizeti utasítás többi rendelkezéseinek az illetékes közegek által leendő betartására, az illetékes szakminister urak általam egyidejűleg felkérve lettek.

Kelt Budapesten, 1891. évi július hó 15-én.

Gr. Szapáry, s. k.

Melléklet a 135. számhoz.

Az 1888. évi XIV. törvényczikkal becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján a m. kir. belügyminister által, a honvédelmi, igazság-, pénz-, földművelés- és a kereskedelemügyi ministerekkel egyetértőleg kiadott határőrizeti utasítás.

I.

A határ épségben tartására való felügyelet és a határon való közlekedés.

1. §.

A személy- és vagyonbiztonsági szolgálat ellátása, a Magyarország és Románia között kötött, s az 1888. évi XIV. törvényczikkal becikkelyezett határegyezmény alapján megállapított egész határvonalon, azaz a Beszterce-Naszód vármegyében fekvő hármass határponttól (triplex confinium) kezdve ezen vármegye, valamint Maros-Torda, Csik, Háromszék, Brassó, Fogaras, Szében, Hunyad és Krassó-Szörény vármegyék szélén, ezen utóbb nevezett vármegyében fekvő Orsováig, a hol a határvonal egyenesen a Dunáig húzódik, közvetlenül az erre külön szervezendő és kirendelendő m. kir. csendőrséget illeti, és pedig előljáró tisztjeinek s az érdekelt vármegyei törvényhatóságoknak egyetértő felügyelete alatt.

2. §.

A csendőrség teendői pedig a következők:

a) tartozik első sorban felügyelni arra, hogy az egész határvonalon a határjelzésre felállított jelek, t. i. kőlobor, határoszlopok, határhalmok, határárkok és magassági mérjegyek, úgy mint a határtérképen elő van-

nak tüntelve, jelenlegi helyeiken, valamint az erdőátvágások, és általában az egész határvonal teljes épségben fentartassanak;

b) tartozik ezen kölobor, határoszlopok, határhalmok, határárkok, magassági mérjegyek, erdőátvágások és határvonal épségben tartása ellen bármely részről megkísér-lendő minden ténykedést azonnal megakadályozni, szükség esetén az illetékes hatóságtól karhatalmat kérni;

c) tartozik a megelőző pontban felsorolt esetek bármelyikét kötelességszerűleg úgy a járásbeli főszolgabírói hivatalnak, mint az illető csendőrpáncsnoknak azonnal körülményesen bejelenteni, és a szükséghez képest a főszolgabírói hivataltól utasítást kérni, s ott, hol szolgabírói kirendeltség van rendszeresítve — mint a szorosoknál — ennek jelentést tenni;

d) tartozik minden jogosulatlan határátlépőt azonnal letartóztatni, s azt a nála talált tárgyakkal együtt, az illetékes főszolgabírói hivatalnak átadni;

e) tartozik mindenkit, ki az ország határának megjelölésére szolgáló kölobort, faoszlopot, árkot, kő- vagy földhalmot, erdőátvágást vagy magassági mérjegyeket, akár a határvonal megváltoztatására célzó, akár más szándékból ledönti, megsemmisíti, eltávolítja vagy rongálja, azonnal letartóztatni, és az illetékes főszolgabírói hivatalnak további törvényszerű eljárás végett átadni.

3. §.

Addig is, míg az előző szakasz e) pontjában felsorolt büntetendő cselekmények meglorlásáról törvény fog intézkedni, azok kihágásnak minősítettnek, s az 1891. évi 49.396. szám alatt kibocsátott belügyministeri rendelet szerint büntetendők.

4. §.

Ott, hol területi nehézségek miatt a határfelügyeleti szolgálatra csak egy út létezik, vagy nyitható, mely vagy magán a határon vonul el, vagy váltakozva egyik országból a másik országba vezet át: ezen út az érdekelt két kormány határfelügyeleti közegei részéről mindenkor kölcsönösen használható.

A határőrizet céljaira szolgáló utak és közös utak az érdekelt két állam kormányai által utólagosan fognak megállapíttatni.

5. §.

A határőrizetből kifolyó szolgálat kezelésére nézve, a határszéli csendőrsők egy, a belügyminister által a honvédelmi ministerrel egyetértőleg kiadandó tüzetes szolgálati útasítással, valamint egy pontos térképpel látandók el, mely utóbbiba a Magyarország és Románia közti határ, valamint az illető őrs s a vele szomszédos őrsök felügyeleti körletei lesznek felveendők.

6. §.

Ott, hol külön szolgabírói kirendeltség nem szerveztetik, az útlevel- és tolonczügy a fennálló szabályok értelmében a csendőrség által eszközözlendő.

Ezen szolgálat kezelésére nézve az ily csendőrsők a belügyminister által megfelelő utasítással fognak elláttatni.

7. §.

A nemzetközi határegyezmény XI. czikke értelmében azon fekvőségek birtokosai, melyek egyik országból egészen vagy részben a másikba szakadtak át, jogosítva vannak a szolgálatukban levőkkel és háznépükkel együtt

fekvősegeiknek a határvonal által elválasztott egyik részéről annak másik részére közlekedni, gazdasági eszközökkel, marháikkal, szerszámaikkal stb. oda-vissza szabadon járni-kelni, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam fenhatósága alá tartozik; szintúgy jogosítva vannak termésüket, marháikat, minden földtermesztvényeiket nyers és feldolgozott állapotban egyik birtokrészükről a másikra akadálytalanul adó- és illetékmentesen átszállítani.

E kedvezmény azonban csak a határvonal által akkép elválasztott földterületek természetvényeire terjed ki, a nélkül, hogy az illető területek után az egyenes adók behajtását kizárná.

Az ezen kedvezményt élvezők tartoznak magukat igazolvánnyal ellátni, melyet a /. alatt csatolt minta szerint Magyarországon az illető vármegyei törvényhatóság első tisztviselője (alispán vagy törvényes helyettese), Romániában pedig az illető hatóság praefektje vagy helyettese állítanak ki.

A magyar vármegyei törvényhatóság első tisztviselője által kiállított igazolvány, az illető román hatóság praefektje részéről, a román hatóság által kiállított igazolvány pedig az illető vármegyei törvényhatóság első tisztviselője részéről láttamozandó.

Az igazolványért és annak láttamozásáért semmiféle díj sem fizetendő.

Az igazolvány egy évre szól, de megújítható.

Az igazolvány a határhatóságok kívánságára előmutatandó.

8. §.

Határsértési esetek az illető járási főszolgabírói hivatal vagy szolgabírói kirendeltség részéről, a tényállás

tüzetes felderítése melletti, esetről-esetre a vármegye alispánjának azonnal bejelentendők, kinek kötelességében álland az esetet tüzetes előterjesztés kíséretében a belügyministernek, az elintézésre célzó javaslat mellett tudomására hozni, hogy az ily határsértési kérdések ezen minister részéről teendő lépések folytán, a román kir. kormány nyal egyetértőleg megoldathassanak.

9. §.

Minden oly eset, melyben magyar alattvaló Romániába átszakadt fekvőség feletti szabad rendelkezési jogában a nemzetközi határegyezmény X. cikke ellenére akadályoztatnék, a belügyminister tudomására hozandó, hogy az erre vonatkozólag egyezményileg biztosított jogoknak a magyar alattvalók részéről akadálytalan gyakorolhatására célzó intézkedések megtétethessenek.

A kitűzött határvonalon belül vagy kívül eső területre nézve támasztott minden magánjogi igény azon ország illetékes bírósága előtt érvényesítendő, a mely országban az egyezményileg megállapított határvonal szerint az illető terület fekszik.

Ily kérdésekben közigazgatási hatóságok részéről való beavatkozásnak helye nincsen.

II.

A határfolyók és határpatakokra vonatkozó határozmányok végrehajtása.

10. §.

A Magyarország és Románia között határt képező folyók és patakokra jelenleg fennálló gátak vagy torlasztóknak

megvizsgálása céljából az 1888. évi XIV. törvénycikkkel beczikkelyezett határegyezmény IX. cikke alapján a két állam által vegyes bizottság küldetik ki.

11. §.

A kiküldött bizottság feladata az előző szakaszban említett folyókon és patakokon fennálló gátak vagy torlasztók hatásait egyrészt a megállapított határvonalakra, másrészt a szomszéd állam és azok polgárainak érdekeire való befolyásuk szempontjából megbírálni, s azon vízi műveket, melyek akár a határ megállapított vonalára, akár a szomszéd állampolgárok érdekeire károsaknak találtatnának, megjelölni, illetőleg azok további sorsa iránt javaslatot tenni.

12. §.

A bizottság hatásköre minden, a határfolyókon vagy patakokon fennálló vizimű vagy vízépitménynél az előző szakaszban jelzett hatásnak megvizsgálására kiterjed, a mennyiben azonban a vizsgálat alkalmával kiderülne, hogy valamely vizimű vagy torlasztó sem a megállapított határvonalakra, sem pedig a szomszéd állampolgárok érdekeire káros befolyást nem gyakorol, hanem csak ugyanazon állam polgárainak érdekeire van befolyással, a melynek területén a vizimű vagy torlasztó fennáll, a további tárgyalás nem tartozik a közös bizottság hatáskörébe, minthogy ily vizimű vagy torlasztó az illető állam külön törvényei által előirt eljárás tárgyát képezi.

13. §.

Hogy az érintett feladat helyesen megoldható legyen, a bizottság a határvármegyék alispánjaitól az illető törvényhatóságok vízikönyvébe bevezetett, s a határ-

folyók vagy patakokon fennálló összes viziművek és víz-építmények kimutatását, az 1885. évi XXIII. t.-cikk VIII. fejezetében előirt eljárás megtörténtének igazolására szolgáló iratokat, s általában az illető viziműre vonatkozólag a vizikönyv okirattárában levő összes okmányokat beköveteli.

A vegyes bizottsági tárgyalásoknál az illetékes törvényhatóság alispánja, illetőleg annak helyettese, továbbá a járási főszolgabíró és a kir. kulturmérnök résztvenni tartoznak.

14. §.

A vegyes bizottság megállapodásai jegyzőkönyvbe foglalandók, s a mennyiben a megállapodások valamely vízépítmény vagy vizimű eltávolítására vagy átalakítására vonatkoznának, az indokok minden egyes esetben felsorolandók, úgyszintén az átalakítás módozatai is tüzetesen körülírandók. Ha a vegyes bizottság oly vizimű megváltoztatását vagy lebontását találná szükségesnek, a mely hatósági engedély alapján áll fenn, az előző szakasz második kikezdésében említett hatósági közegek, illetőleg szakértők esetleges észrevételeik megtételére felhivandók és észrevételeik a jegyzőkönyvbe felveendők, esetleg a jegyzőkönyv mellé csatolandók. Oly esetekben, midőn az 1879. évi XXXI. t.-cz. 199. §-a alapján elrendelt vagy teljesített partbiztosítási munkálatok lebontása vagy átalakítása találtatnék szükségesnek, a jegyzőkönyvben azon módozatok is előadandók, melyek a lebontandó vizimű által czélzott eredmény biztosítása szempontjából követhetők, illetőleg megengedhetők lennének.

15. §.

A fennálló viziművek és építmények megváltoztatása és eltávolítása csakis a változtatás vagy eltávolítás

okait kellő világításba helyező műszaki adatok alapján hozható javaslatba, s azért, ha a jelen utasítás 13. §-ában jelzett adatok e tekintetben kellő támpontot nem nyújtanának, vagy ha a változott viszonyok következtében újabb adatok szükségszerűleg igényeltetnének, azok beszerzése, illetőleg kiegészítése iránt a vegyes bizottság gondoskodni tartozik.

Azon körülmény, hogy a viziművek a viszonyok változása folytán váltak károsakká, a jegyzőkönyvben minden egyes esetben megemlítendő; valamint az is, hogy az illető viziművek vagy vízépitmények mily célból (partbiztosítás, vízhasználat stb.) létesítettek, s azzal mily ipari vagy forgalmi érdekek állanak kapcsolatban.

16. §.

A felvett jegyzőkönyvek az összes iratokkal együtt a bizottság által minden egyes megváltoztatandó vagy lebontandó viziműre kiterjedő részletes jelentés kíséretében az illetékes kormányhatósághoz felterjesztendők, hogy a további hatósági eljárás folyamatba tétessék.

17. §.

A felterjesztett s a bizottság tagjai által aláírt jegyzőkönyveknek minden egyes törvényhatóság területén fennálló vízműre vonatkozó része az illető törvényhatóságnak küldetik meg, hogy az abban érintett viziművekre vonatkozólag — a szerint, a mint a kérdéses viziművek vagy vízépitmények hatósági engedély alapján állanak fenn vagy sem — az illetékes alispán, illetőleg a főszolgabíró vagy más hasonállású tisztviselő hozzon határozatot, ki határozatait az 1885. évi XXIII. t.-cz. által szabályozott eljárás alapján lehetőleg gyorsan tartozik meghozni.

Ha a határozatok a vegyes bizottság megállapodásaival ellentétben állanak, azok hivatalból és a felebbeségi határidő leteltével azonnal az illetékes másodfokú hatóság elé terjesztendők, mely a legrövidebb idő alatt határozatot hozni és határozatát minden esetben az illetékes kormányhatósághoz köteles felterjeszteni; mely utóbbi a végső fokú határozatot — a mennyiben szükségesnek találná — a szomszéd állam kormányával leendő tárgyalások után hozza meg.

18. §.

A jogerős alispáni, illetőleg ministeri határozat végrehajtásának megtörténte a szomszéd állam kormányával leendő közlés végett bejelentendő.

19. §.

Minthogy az idézett határegyezmény IX. cikke értelmében, a határfolyókon vagy patakokon oly gátak vagy torlasztók, melyek által a víz természetes folyásának más irány adatnék, vagy melyek a vízerőnek ipari vagy más célokra felhasználására szolgálnának, sem a szerződő kormányok, sem pedig magánosok részéről nem állíthatók fel a nélkül, hogy megelőzőleg a szomszédos kormány beleegyezése ki ne eszközöltetett volna: az említett határfolyókon vagy patakokon létesíteni kívánt és engedélyezés tárgyát képező viziművek vagy vízépitményekre, ugyszintén azok átalakítására nézve folyamatba tett engedélyezési eljárás során, illetőleg az 1885. évi XXIII. t.-cz. végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister által a volt közmunka- és közlekedésügyi ministerrel egyetértőleg 1885. évi deczember hó 31-én 45.689. sz. a. kiadott álta-

lános rendelet 10. §-ában előirt eljárás befejeztével, a tervezett munkálatokról — a műszaki leírás másolatának s a tervezet egy példányának visszavárolagos csatolása mellett — az illető román kir. hatóság is értesítendő, s az eljáró hatóság határozatát csak ezen nyilatkozat megtétele, illetőleg a nyilatkozat megtételére a magyar és román kormány nyal egyetértőleg megállapítandó határidő letelte után hozza meg.

20. §.

Ha a határozat a román hatóság által tett ellenvetések figyelmen kívül hagyásával hozatott volna, ily esetekben a határozatok a rendes felebbezési fokozatok betartásával a földmivelésügyi miniszterhez hivatalból felterjesztendők, s csak a nevezett miniszter által a román kormány nyal megejtendő tárgyalások alapján hozott határozat értelmében hajthatók végre.

21. §.

A mennyiben a romániai hatóságok által az említett határegyezmény alapján kiadott ezen rendeletből folyólag a román állam területén létesítendő viziművek és vízépítményekre vonatkozólag az illetékes hatóságtól a törvényhatóságokhoz közvetlen megkeresések intéztetnének, azok az érdekeltek és a hatósági szakértő meghallgatásával soron kívül intézendők el, s az átküldött iratokról és okmányokról hiteles másolat készítettvén, a tett észrevételek ezen iratokkal együtt minden egyes esetben a földmivelésügyi miniszterhez fölterjesztendők.

22. §.

Az 1879. évi XXXI. t.-cz. alapján a földmivelésügyi m. kir. miniszter által az engedélyezendő vizimunkálatokra

nézve az engedély, a mennyiben azok mindkét állam területét érintik, csakis a szomszéd állam beleegyezésének kieszközlése esetén adható meg. A tutajozás vagy fausz-tatás érdekében, ugyszintén az 1879. évi XXXI. t.-czikk 199. § a alapján létesítendő azon vizi munkálatokra nézve, melyek a vízfolyást megváltoztatják, vagy az országos határvonalra káros befolyással lehetnek, az idézett törvény 194. §-ában előírt eljárás befejezte, illetőleg a terveknek harmincz napi közszemlére kitétele után a tervezett munkálatokra nézve a szomszéd állam illetékes hatósága a jelen utasítás 19. §-ában említett módon szintén megkeresendő, s az iratok az engedélyezés végett csak a román hatóság nyilatkozata után és azzal együtt terjesztendők fel, mely alkalommal egyttal a törvény-hatóság a nyert nyilatkozatra fölterjesztésében részletes véleményt ad.

23. §.

A határfolyókon vagy patakokon vízműveknek engedély nélküli létesítése mindenik állam területén, az ott érvényben álló törvények szerint, az illetékes hatóság által szigorúan büntetetik.

III.

Az erdő-átvágások tisztántartása.

24. §.

Az erdő-átvágások feletti felügyelet az illető törvény-hatóságok feladatát képezi; ezek kötelesek gondoskodni az átvágások állandó tisztántartásáról, illetve a takarítási munkálatok fogamatosisításáról.

25. §.

Az átvágások tisztántartása végett, minden évben július hó 1-től kezdve augusztus hó végeig terjedő időszakban, a halárvonal pásztájában található fák, bokrok és cserjék, illetve minden azon területen levő élő fánövények levágatnak, s azok gyökerei és tuskói is, ott, a hol talajvédelmi szempontból nem szükségesek, lehetőleg kiirtatnak.

26. §.

Az átvágások foganatosítására a törvényhatóság részéről irtókapával és fejszével felszerelve annyi férfi munkás rendelendő ki, a mennyit arra szükségesnek tart azon erdőtiszt, ki azon szolgabirói járásban, melyben az átvágások tisztítása teljesítendő, a községi erdőket kezeli.

27. §.

A községi erdőket kezelő állami vagy járási erdőtisztnek kötelessége minden év június hó 25-ig az illető főszolgabirónak javaslatot tenni az iránt, hogy a szolgabirói járásban levő átvágások tisztítására hány férfi munkás, mely helyre, mely napra és órára és hány napra kirendelve jelenjék meg.

28. §.

Az átvágások tisztántartására teljesítendő munkálatok bevezetése és ellenőrzése az illető szolgabirói járásnak községi erdeit kezelő erdőtisztnek hivatalos kötelessége, s a főszolgabiró által kirendelt munkások az erdőtiszt által kiadott utasításokat pontosan teljesíteni tartoznak. Az erdőtisztek az átvágások érdekében teljesített működésük idejére az őket szabályszerűen megillető napidíjban és utiköltség megtérítésben részesülnek.

29. §.

A királyi erdőfelügyelőség személyzete, valamint az állami és járási erdőtisztek is általában, midőn a határszéli erdőkben hivatalos szemleútfjakat teljesítik, kötelesek az útfjokba eső erdő átvágások állapotáról meggyőződést szerezni, s midőn oly tényeket tapasztalnak, melyeket a határ biztos fentartásának érdekében az illető törvényhatóság tudomására hozni szükségesnek találnak, kötelesek erről a vármegye alispánját legkésőbb öt nap alatt írásban értesíteni.

30. §.

A határvonal mentén levő erdők gazdasági kezelését és őrzését teljesítő erdőtisztek és erdőőrök kötelesek a kivágott határpáasztára, jelesül az egyezményileg előírt négy méter széles erdőátvágás tisztántartására felügyelni, s mindazon esetekben, midőn ezek megsértéséről tudomást szereznek, kötelesek azt azonnal és legkésőbb három nap alatt az illető járás főszolgabírójának bejelenteni.

31. §.

Az erdőtisztek és erdőőrök a romániai alattvalók által elkövetett erdei kihágásoknál az 1879. évi XXXI. t.-cz. 139. §-a értelmében járnak el, s ehhez képest az ország határán belül megtalált kártevőt személyesen le tartóztathatják s azt a legközelebbi községi vagy erdei kihágási bíróhoz, szükség esetén a közelebbi csendőrség segélyével bekísérhetik, s az őrzésükre bizott erdőkből elidegeníteni kívánt termékeket, valamint a kihágásnál használt tárgyakat, eszközöket, kocsit, szánt, vonómarhát s a kártevőknél esetleg levő fegyvereket, valamint a kárban levő marhákat lefoglalhatják.

Külföldi alattvalóknak az ország határán túl való üldözése vagy a határvonalnak üldözés szempontjából való átlépése az erdészeti közegeknek feltétlenül tilos. A m. kir. csendőrség, illetve annak őrzárata az erdészeti közegek felhívására köteles azoknak segélyt nyújtani.

32. §.

Erdei termékeknek Romániából Magyarországra való szállítása csak a meglevő nyilvános száraz vagy víziutakon a fennálló határhozi és vámkezelési szabályok szerint szabad, s ily termékeknek a határvonalat képező pásztán való átszállítása az 1888. évi XIV. törvényezikkel beczikkelyezett határegyezmény XI. cikkében megjelölt esetek kivételével szigorúan tilos.

33. §.

Az erdőtisztek és erdőőrök kötelesek örködni a felett, hogy külföldi szállítók a rendes utak kikerülésével a határvonal pásztáján keresztül erdei termékeket ne szállítsanak, s ha előfordulna oly eset, hogy valamely romániai alattvaló ottani erdei termékeket a nyilvános száraz vagy víziutak mellőzésével a határvonalon át Magyarországra szállítsa, az erdőtiszteknek és erdőőröknek az erdőtörvény 114. §-a alapján kötelességükben áll ezen termékeket a kezelésükre vagy őrzésükre bizott erdők területén belül lefoglalni.

Ehhez képest tehát a nyilvános, száraz vagy víziutakon szállított külföldi erdei termékek lefoglalása az erdészeti személyzet által egyáltalában nem teljesíthető, miután ez a határvonal őrzetével és a vámkezeléssel megbizott állami közegek feladata.

IV.

Állategészségügy.

34. §.

A személyforgalom ellenőrzésével megbízott m. kir. belépő állomások ezen teendőket a jelen utasítás határozatai értelmében kötelesek ellátni; az e célra szükséges nyomtatványokat a m. kir. belügyministeriumtól nyerik.

35. §.

A csendőrség köteles arra ügyelni, hogy oly helyeken, hol a m. kir. belépő állomás a határszéltől távolabb befelé esik, a Romániából behozott állatok és állati nyerstermények csak az e célra kijelölt utakon hajtassanak, illetve szállittassanak; az ezen utakon kívül talált ily állatok és állati nyerstermények az 1888. évi VII. t.-cz. végrehajtása tárgyában 1889. évi 40.000. szám alatt kibocsátott rendelet 311. §-a értelmében letartóztatandók, illetőleg lefoglalandók és a legközelebbi m. kir. belépő állomásnak átadandók;

kivéve:

a) ha a szállító vagy hajtó valamelyik m. kir. belépő állomás által kiállított és még érvényes igazolvánnyal bizonyítja, hogy abban leírt állataival más uton is közlekedhetik román területre és vissza;

b) ha az állataira vonatkozó marhalevélnek, illetve az állati nyersterményeire vonatkozó származási bizonyítványnak hátlapján a m. kir. belépő állomás szakértője igazolta, hogy az állatok, illetve az állati nyerstermé-

nyek vizsgálatát állategészségrendőri szempontból fogantositotta;

c) ha a szállító vagy hajtó a határrendezés folytán kettészelt birtoktesten találtatván, a jelen utasítás 7-ik §-ában meghatározott igazolványt tudja felmutatni.

36. §.

A csendőrség az állategészségügyi kihágások vagy ezek alapos gyanújának kiderítése iránt a m. kir. belépő állomásoktól vett megkereséseknek lehetőleg megfelelni és eljárása eredményéről a megkereső állomást értesíteni tartozik.

V.

A pénzügyőrség szolgálatának szabályozása.

37. §.

A határvonalra felállított pénzügyőrség a határőrizet, valamint a határoszlopok és határhalmok, s egyáltalában a határvonal megjelölésére szolgáló jelek feletti felügyelet gyakorlásába való minden illetéktelen beavatkozástól eltiltatik.

38. §.

A határvonalon teljesített szolgálat alkalmával a pénzügyőrség köteles a szervezetére és szolgálatára, valamint a jövedéki ellenőrzésre vonatkozó szabályokat szigorúan betartani.

Minden oly ténykedés mellőzendő, mely Románia részéről a határvonal őrizetére kirendelt közegekkel szemben surlódás és összeütközés előidézésére vezethetne.

39. §.

A pénzügyőrségnek a határt semmiféle ürügy alatt átlépnie nem szabad. A határnak élelmi szerek vagy italművek beszerzése végett való engedély nélküli átlépése még abban az esetben is, ha ezen átlépéssel más vétség elkövetve nem lett, a reá bízott őrhely hír nélküli elhagyása vétségeként büntetendő.

40. §.

Midőn a határvonalon belüli közlekedés mellözhetlen szüksége folytán, a határon váltakozva egyik országból a másik országba átvezető utak használtatnak, a romániai részen vezető utvonalszám minden feltartózkodás nélkül használandó, s ott hivatalos ténykedést fogamatba venni semmiféle ürügy alatt nem szabad.

Ezen átvezető utak használhatása, melyre csak az illető pénzügyőri biztos adhat engedélyt, a jelentő ívbe vezetett parancsban külön tüntetendő ki.

41. §.

A csempészek a határvonalon túl nem üldözhetők.

A fegyverhasználati jog tárgyában kiadott és a »Pénzügyi Közlöny« 1875. évi 53. számában közzétett 1875. évi 38.011. számú szabályrendeletben kimondott jogosultság megszűnik, ha a támadást intéző vagy feltartóztatott felek a határon kívüli területre menekültek. A lőfegyver oly esetekben nem használható, midőn annak lehetősége fenforog, hogy a lövet romániai területre áthaladhat.

42. §.

Az 1888. évi. XIV. törvénycikkkel becikkelyezett határegyezmény X. és XI. cikkeiben tárgyalt fekvőségek

tulajdonosai részére biztosított jogok szigorú szem előtt tartása mellett, az illető felek a nekik biztosított kedvezményekben részesítendők.

Az illető pénzügyigazgatóságok kötelesek e tekintetben a pénzügyőri közegeket körülményes utasítással ellátni.

43. §.

A határszéli pénzügyigazgatóságok utasítatnak, hogy a szakaszvezetőket és a pénzügyőrségi legénységet a határegyezmény végrehajtása iránt kiadott utasítások és jelen utasítás rendelkezéseiről kellőleg értesítsék.

Tartoznak továbbá gondoskodni arról, hogy a pénzügyőrségi őrzérek vezényletével csak oly egyén bizassék meg, ki a határvonal iránt már tájékozottsággal bír, és hogy minden határszéli pénzügyőri biztos és szakasz térképpel elláttassék, melybe a Magyarország és Románia közti határ berajzolva van.

Kelt Budapesten, 1891. évi július hó 1-én.

Gr. Szapáry, s. k.

Báró Fejerváry, s. k.

Baross, s. k.

Wekerle, s. k.

Szilágyi, s. k.

Gr. Bethlen, s. k.

